

**ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**

5 Μαρτίου, 2021

Εκδόσεις Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών

Το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών (Κ.Ε.Ε.) του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας συνεχίζει την αξιόλογη προσφορά του προς τον πολιτισμό και τα γράμματα της Κύπρου και ανακοινώνει τις πιο κάτω Εκδόσεις, έργων Κυπρίων και ξένων επιστημόνων–συνεργατών του Κ.Ε.Ε., τις οποίες πραγματοποίησε κατά το 2020, μέσα στα πλαίσια των εκδοτικών του δραστηριοτήτων, οι οποίες έχουν σκοπό την ανάδειξη της ιστορίας και του πολιτισμού της Κύπρου γενικότερα μέσα από τα πορίσματα της κυπρολογικής έρευνας:

-Άννα Νεοφύτου, **Λαϊκή λατρεία στην παραδοσιακή κοινωνία της Κύπρου: Οι γιορτές του Πάσχα από τις Αποκριές μέχρι την Πεντηκοστή**, Σειρά: Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, αρ. 62, Λευκωσία 2020. Διαστάσεις 17 x 24, 656 σελίδες, ISBN: 978-9963-0-8155-4, Τυπογραφείο Στ. Λειβαδιώτη, Τιμή €26,00

Η παρούσα εργασία βασίζεται στις μαρτυρίες ατόμων απ' όλη την Κύπρο για τα παραδοσιακά έθιμα της γιορτής του Πάσχα, τα οποία τηρούσε και εξακολουθεί να τηρεί ο λαός. Αυτές οι μαρτυρίες, οι οποίες ηχογραφήθηκαν και συγκεντρώθηκαν από ομάδα ερευνητών εδώ και τρεις περίπου δεκαετίες, καταγράφονται στο Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών. Η συγγραφέας περιγράφει και σχολιάζει μαρτυρίες που σχετίζονται με όλα τα πασχαλινά έθιμα, ξεκινώντας με τις Αποκριές, την καθαρά Δευτέρα, τα καρναβάλια, την εποχή της νηστείας, τη Μεγάλη Εβδομάδα, την Κυριακή του Πάσχα, την εβδομάδα της Διακαινησίμου, Την Πέμπτη της Αναλήψεως και τελικά την Πεντηκοστή. Δεν καταγράφει απλώς τα διάφορα έθιμα όπως τα φαγητά και edésματα, τις θρησκευτικές τελετές και ακολουθίες, τα τραγούδια, τα παιχνίδια και τους αγώνες που γινόντουσαν. Εξηγεί τη θρησκευτική σημασία και του συμβολισμού πίσω από αυτά τα έθιμα, τις τοπικές παραλλαγές τους, και το κατά πόσο η κοινωνική διαστρωμάτωση καθόριζε τη συμμετοχή, με τις πιο εύπορες οικογένειες να χαρίζουν φαγητά και edésματα στις φτωχότερες.

Κάποια έθιμα προκαλούν ιδιαίτερη εντύπωση. Ανάμεσα σε αυτά είναι το γεγονός ότι το μήνυμα της Ανάστασης μεταφερόταν την Κυριακή του Πάσχα στα ζώα και ακόμη στα δέντρα, η παραλλαγή του τραγουδιού της Ανάστασης στα χωριά των Μαρωνιτών και οι διάφοροι τρόποι βαφής των πασχαλινών αυγών κατά την Μεγάλη Πέμπτη, με τον ιδιωτισμό «την κόκκινη Πέμπτη» να προέρχεται από αυτό το έθιμο. Τα αυγά βάφονταν κάποτε με τα φύλλα του κρεμμυδιού, άλλοτε με φελλούς του πεύκου, άλλοτε με παπαρούνες και άλλοτε ακόμη με τη λεγόμενη βαφή της θάλασσας, προερχόμενη από θαλασσινά φύκια τα οποία μάζευαν από τις βόρειες ακρογιαλιές της Κύπρου δύτες οι οποίοι ήξεραν που να τα εντοπίσουν. Οι μαρτυρίες των ανθρώπων οι οποίοι βίωσαν αυτά τα έθιμα παρατίθενται αυτούσιες σε όλα τα κεφάλαια του βιβλίου. Μέσα από αυτές τις μαρτυρίες, καθώς και από τα σχόλια και τις εξηγήσεις που τις συνοδεύουν, ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να μάθει τα διάφορα έθιμα αλλά να κατανοήσει τη θρησκευτική και κοινωνική τους σημασία και να τα εντάξει σε ένα ευρύτερο γεωγραφικό και κοινωνικό πλαίσιο. Οι έγχρωμες και

μαυρόασπρες φωτογραφίες οι οποίες συνοδεύουν τις περιγραφές δίνουν μια ζωντανή οπτική εικόνα των εθίμων, εμπλουτίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την όλη αφήγηση. Διάφορα παραρτήματα στο τέλος του βιβλίου καταγράφουν τους ερευνητές και τους πληροφορητές που συνέβαλαν στη συγκρότηση του Αρχείου Προφορικής παράδοσης και του Λαογραφικού Αρχείου στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών καθώς και τις φωτογραφίες. Επίσης υπάρχει γλωσσάριο, βιβλιογραφία και ευρετήριο των χωριών και πόλεων.

-Nicholas Coureas, *The Burgesses of Lusignan Cyprus 1192-1474* [= Οι βουργέσιοι της Κύπρου επί εποχής των Λουζινιανών 1192-1474], Σειρά: Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, αρ. 84, Λευκωσία 2020, Διαστάσεις 19 x 28, xviii + 374 σελίδες, ISBN: 978-9963-0-8154-7, Τυπογραφείο ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε. Τιμή €38,00

Στο παρόν βιβλίο ο συγγραφέας εξιστορεί τη γένεση και διαμόρφωση στο φραγκικό βασίλειο της Κύπρου μιας κοινωνικής ομάδας, των βουργεσίων, οι οποίοι αποτελούνταν από τεχνίτες, εμπόρους, νομικούς και διπλωμάτες, και είχαν ως κοινό χαρακτηριστικό το δικαίωμα πρόσβασης στο δικαστήριο που ονομαζόταν Η Χαμηλή Αυλή, άλλως η Αυλή των Βουργεσίων, για την εκδίκηση των υποθέσεων τους. Είχαν επίσης το δικαίωμα να υπηρετούν ως ένορκοι στο ίδιο δικαστήριο. Προσεγγίζοντας το θέμα διαχρονικά, ο συγγραφέας εξηγεί πως αρχικά οι βουργέσιοι, στην αρχή αποκλειστικά Φράγκοι στην καταγωγή και Ρωμαιοκαθολικοί στο θρήσκευμα, με την πάροδο του χρόνου και ιδίως από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα και μετά περιλάμβαναν Έλληνες, Σύριους, Αρμένιους και από τα μέσα του 14^{ου} αιώνα ακόμη και Εβραίους. Στα πρώτα δύο κεφάλαια περιγράφονται το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε αυτή η ομάδα καθώς και οι δραστηριότητες των βουργεσίων στα πολιτικά, διπλωματικά, στρατιωτικά και νομικά δρώμενα του βασιλείου της Κύπρου. Στα επόμενα τέσσερα κεφάλαια εξιστορούνται οι εμπορικές δραστηριότητες των βουργεσίων όχι μόνο στην Κύπρο αλλά στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο. Οι βουργέσιοι ανέπτυξαν έντονη εμπορική δραστηριότητα στο διαμετακομιστικό εμπόριο με εμπόρους από τη Βενετία, τη Γένουα, την Καταλονία, την νότια Γαλλία, την Συρία και με τη Ρόδο των Ιωαννιτών Ιπποτών, αν και με τον οικονομικό μαρασμό που υπέστη η Κύπρος από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα οι εμπορικοί ορίζοντες τους περιορίστηκαν στο χώρο της ανατολικής Μεσογείου, ιδίως τη Συρία και τη Ρόδο.

Στο έβδομο κεφάλαιο εξετάζεται η συμμετοχή των βουργεσίων στη δημόσια ζωή της Αμμοχώστου τον 15^ο αιώνα, όταν η πόλη βρισκόταν κάτω από τη διακυβέρνηση των Γενουατών, οι οποίοι την είχαν πάρει από το βασίλειο της Κύπρου κατά τον πόλεμο του 1373-1374 και την κρατήσαν σχεδόν ένα αιώνα. Εδώ ο συγγραφέας επικεντρώνεται στη δίκη που διεξήχθη το 1459 εναντίον του φρούραρχου και κυβερνήτη της Αμμοχώστου Napoleone Lomellini, ο οποίος κατηγορήθηκε για οικονομικές και διοικητικές ατασθαλίες που έγιναν κατά τη διετή θητεία του. Αναλύει τις διάφορες μαρτυρίες τις οποίες έδωσαν βουργέσιοι, άλλοι υπέρ και άλλοι εναντίον του, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της συμμετοχής τους στα δημόσια θέματα της πόλης, η οποία και αυτή περιήλθε σε τροχαία οικονομικής παρακμής ένεκα της πολιτικής και οικονομικής αποκοπής της από την υπόλοιπη Κύπρο. Στο όγδοο και τελικό κεφάλαιο εξετάζονται οι δραστηριότητες και σχέσεις των βουργεσίων της Συρίας, της Ρόδου και της νότιας Γαλλίας με τους ομόλογους τους στην Κύπρο. Το βιβλίο περιλαμβάνει τρεις χάρτες και στο τέλος υπάρχει βιβλιογραφία και γενικό ευρετήριο.

-Στέφανος Ευθυμιάδης, *Η βυζαντινή αγιολογία της Κύπρου: Οι άγιοι, οι συγγραφείς και τα κείμενα (4^{ος} – 13^{ος} αιώνες)*, Σειρά: Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, αρ. 85, Λευκωσία 2020, Διαστάσεις 19 x 28, xviii + 366 σελίδες, ISBN: 978-9963-0-8153-0, Τυπογραφείο ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε., Τιμή €33,00

Τα αγιολογικά κείμενα γενικά αποτελούν μια από τις πιο αυθεντικές λογοτεχνικές πηγές της ύστερης αρχαιότητας και του μεσαιωνικού κόσμου, όπως η ακαδημαϊκή κοινότητα αναγνωρίζει σήμερα κατά γενική αποδοχή. Έχουν ιδιαίτερη σημασία από ιστορικής και ακόμη κοινωνιολογικής πλευράς, τη στιγμή μάλιστα που παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για τον καθημερινό βίο των ανθρώπων της εποχής κατά την οποία γράφτηκαν. Οι περιγραφές που περιέχουν για μορφές και πράξεις ανθρώπων που υπερβαίνουν τα ανθρώπινα μέτρα προσφέρουν τόσο στους επιστήμονες όσο και σε άλλους αναγνώστες ευκαιρία να γνωρίσουν, παράλληλα με τις εκφάνσεις της θρησκευτικής πίστης, την ιστορία και τις αντιλήψεις ενός συγκεκριμένου γεωγραφικού χώρου όπως αυτές εξελίσσονται και διαφοροποιούνται διαχρονικά. Στην περίπτωση του Βυζαντίου εξάλλου, όπου η πνευματική κίνηση και δημιουργία πραγματοποιούνται κυρίως στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλα αστικά κέντρα, οι βιογραφίες και ο εγκωμιασμός των αγίων προσφέρουν έναυσμα για τη λογοτεχνική έκφραση στην περιφέρεια και συνεπώς αποτελούν μεταξύ άλλων πολύτιμη πηγή για την ιστορία της βυζαντινής υπαίθρου. Στην περίπτωση της Κύπρου τα αγιολογικά κείμενα τα οποία αναλύονται και σχολιάζονται στο βιβλίο καλύπτουν μια εποχή που εκτείνεται από τον 4ο έως και τον 13ο αιώνα, δηλαδή από την όψιμη αρχαιότητα μέχρι την αρχή της φραγκικής κυριαρχίας κάτω από την ηγεμονία των Λουζινιανών. Αντιπροσωπεύουν σχεδόν όλη την κυπριακή λογοτεχνική παραγωγή αυτής της εποχής, γεγονός το οποίο τους προσδίδει μια ιδιαίτερη σημασία.

Ο συγγραφέας σε αυτή την μονογραφία παρέχει στον αναγνώστη την δυνατότητα να προσεγγίσει τον τρόπο με τον οποίο βιογραφήθηκαν και σκιαγραφήθηκαν επιφανείς αλλά και λιγότερο γνωστοί άγιοι της Κύπρου. Η προσέγγιση του είναι αυστηρώς κριτική καθότι δεν περιορίζεται σε απλές περιγραφές και σε καταγραφή πληροφοριών. Απεναντίας, αξιολογεί και αναλύει το περιεχόμενο, τον τρόπο συγγραφής και τις θεματικές των αγιολογικών κειμένων, με επεξήγηση της μέχρι σήμερα εκδοτικής ιστορίας τους, των προβλημάτων χρονολόγησης ορισμένων κειμένων και του γλωσσικού τους ύφους. Οι πληροφορίες για την Κύπρο οι οποίες εμφανίζονται στα κείμενα σε διάφορα στάδια της ιστορίας της και οι μεταβαλλόμενη σημασία τις μέσα με το πέρασμα του χρόνου προσεγγίζονται έτσι αναλυτικά. Επίσης, παρουσιάζονται εδώ οι διαχρονικές αναπλάσεις συγκεκριμένων αγιολογικών κειμένων, ένα φαινόμενο που εκφράζει το διαρκές ενδιαφέρον των αγίων της Κύπρου, η φήμη των οποίων ξεπέρασε τα στενά γεωγραφικά όρια του νησιού. Στο τέλος του βιβλίου προστίθενται οι εκδόσεις τεσσάρων ανέκδοτων αγιολογικών κειμένων, χάρτης με τα τοπωνύμια της βυζαντινής Κύπρου, βιβλιογραφία και τέσσερα αναλυτικά ευρετήρια.